

BELEIDSNOTA

BIO ALS ACTOR VAN DE INTERNATIONALE KLIMAATFINANCIERING. Evaluatie van BIO's investeringen in klimaat en energie.

POLICY BRIEFING OP BASIS VAN DE STUDIE "THE BELGIAN COMPANY FOR INVESTMENT IN DEVELOPING COUNTRIES (BIO) AS A SUSTAINABLE DEVELOPMENT ACTOR, 2022"¹

11.11.11, CNCD 11.11.11, Coalitie Tegen de Honger
Mei 2022

Introductie: Waarom deze briefing?	2
1. BIO als actor van de internationale klimaatfinanciering	3
1.1 Internationale klimaatfinanciering: kaders	3
Internationaal kader	3
Nationaal kader	4
1.2 BIO: een keuze ten koste van adaptatie en de meest kwetsbaren?	4
2. Hoe past klimaat in BIO's visie en investeringen?	6
2.1 Incoherentie tussen BIO's visie op klimaat en haar klimaatmandaat	6
2.2 Analyse van het portfolio van BIO	6
Voorrang voor energie	6
Voorrang voor indirecte investeringen	7
Uitvoering van haar investeringen	8
Geografische verspreiding	8
Een heel voorzichtige risicoanalyse, welke additionaliteit?	8
2.3 Geen steun voor klimaatadaptatie	9
2.4 BIO blijft betrokken in productieketen fossiele brandstoffen	9
3. Beoordeling van indirecte negatieve effecten en daadwerkelijke bijdrage aan klimaatmitigatie	11
3.1 Effectieve beperking van de uitstoot van broeikasgassen	11
3.2 Indirecte negatieve effecten worden onderschat	11
4. Aanbevelingen	13
Annex	17
Casestudy: Investering in een gasgestookte centrale: het Azito project in Abidjan	17

¹ Ferrando T., Jokubauskaite G., Rossati D. en De Feyter, K. (2022). [The Belgian Company For Investment In Developing Countries \(BIO\) As A Sustainable Development Actor.](#)

Introductie: Waarom deze briefing?

De federale regering koos de afgelopen jaren voor een toenemende rol van de Belgische Ontwikkelingsbank (BIO) als speler in de internationale klimaatfinanciering. BIO is een investeringsinstrument dat aan de hand van kapitaalmobilisatie voor kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) in een brede waaier aan lage- en middeninkomenslanden mikt op zowel impact als rendement. Hoe dit wordt ingevuld op vlak van klimaat, is onderwerp van deze briefing paper (zie Kader 1). In een vorige studie, 'Ondernemen tegen armoede' (2011), stelde 11.11.11 vast dat het begrip 'duurzame ontwikkeling' bij BIO sterk werd ondermijnd door haar investeringen in weinig duurzame projecten in sectoren als de agro-industrie, fossiele brandstoffen, en agrobrandstoffen, met schendingen van de mensenrechten.

De afgelopen 10 jaar leverde BIO inspanningen om haar acties af te stemmen op de prioriteit van de federale regering om klimaatverandering op te nemen als hoofdthema van de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking'. Om die hervormingen te evalueren, bestelden 11.11.11, CNCD-11.11.11 en de Coalitie Tegen de Honger een nieuw onderzoek: 'The Belgian Company for Investment in Developing Countries (BIO) as a Sustainable Development Actor' (2022). De vraag is welke criteria BIO hanteert voor het uitvoeren van klimaatprojecten en welke voorwaarden er verbonden zijn aan de besteding van die middelen.

Kader 1: Bronnen en analyses waarop de policy briefing berust

- Het volledige onderzoek met de titel "[The Belgian Company for Investment in Developing Countries \(BIO\) as a Sustainable Development Actor](#)"² en ook de bijlagen
- De 3 policy briefings die gezamenlijk zijn opgesteld door CNCD-11.11.11, 11.11.11 en de CTH behandelen alle onderwerpen en herhalen de belangrijkste beleidsaanbevelingen:
 - Deze briefing paper
 - De briefing paper "De investeringen van BIO in de landbouw-en voedingssector"
 - De briefing paper "BIO als actor van ontwikkelingssamenwerking"

Deze briefing paper analyseert BIO als een actor van klimaatfinanciering van de Belgische staat in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC) en het Akkoord van Parijs (2015), op basis van haar bijdrage tot de Belgische internationale klimaatfinanciering, haar energieportfolio, en de beoordeling van haar klimaat en 'ontwikkelingsimpact'³. De evaluatie belicht en verduidelijkt drie kritieke aspecten:

- **BIO's klimaatvisie en investeringen sluiten niet aan bij de Belgische prioriteiten inzake de internationale klimaatfinanciering**, met een focus op klimaatadaptatie (2.1 – 2.3)
- BIO blijft investeren in **de productieketen van fossiele brandstoffen** (2.5)
- **BIO onderschat negatieve impacten van haar projecten, en overschat haar werkelijke bijdrage aan de beperking van de klimaatcrisis**, zowel bij de directe als indirecte investeringen (3.1 en 3.2)

In het licht van deze bevindingen, schuiven 11.11.11, CNCD-11.11.11 en de Coalitie Tegen de Honger een aantal noodzakelijke aanbevelingen naar voren om BIO te doen aansluiten bij de prioriteiten van de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking'.

² T. Ferrando, G. Jokubauskaite, D. Rossati et K. De Feyter, « [The Belgian Investment Company for Developing Countries \(BIO\) as a Sustainable Development Actor](#) », 2022.

³We verwijzen hier soms naar termen "ontwikkelingsimpact", of "ontwikkelingssamenwerking". 11.11.11 pleit voor omzichtig gebruik van deze termen, aangezien deze neokoloniale machtsverhoudingen reflecteren. Vermits bepaalde terminologie zoals "ontwikkelingsimpact" imperatief zijn om duidelijkheid over onze aanbevelingen te verzekeren, kiezen we ervoor deze termen tussen aanhalingstekens te plaatsen.

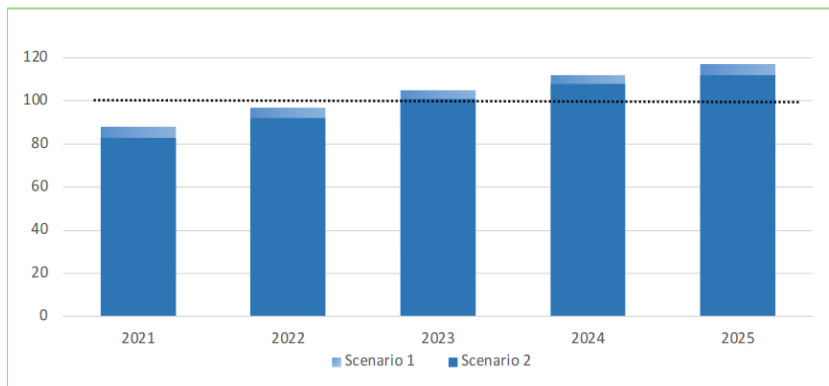
1. BIO als actor van de internationale klimaatfinanciering

Zoals veel andere actoren van de klimaatfinanciering moet BIO het **internationaal** en **nationaal** wetgevend kader naleven en de daaruit voortvloeiende verplichtingen vertalen in haar visie, haar bedrijfsmodel, haar selectieproces en haar *governance*. Zo is het van cruciaal belang dat de Belgische regering en BIO alles doen wat in hun macht ligt om ervoor te zorgen dat de projecten die BIO financiert in de toekomst kaderen in een positieve en bevorderende aanpak en geen schade berokkenen aan bepaalde bevolkingsgroepen, onder het mom van positieve effecten in bepaalde domeinen van de economische activiteit (*do no harm principle*).

1.1 Internationale klimaatfinanciering: kaders

De internationale klimaatfinanciering betreft de financiële verbintenissen van de ‘ontwikkelde landen’ tegenover de ‘ontwikkelingslanden’, om hen te steunen in de klimaatcrisis. Die verplichting wordt erkend in het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC) van 1992 en in het Akkoord van Parijs van 2015. Die akkoorden vormen de internationale juridische instrumenten die bedoeld zijn om de internationale klimaatfinanciering te verhogen en coherenter te maken. De verbintenis van de rijke landen bestond erin **100 miljard dollar per jaar vanaf 2020** te verstrekken en in 2025 een nieuw doel goed te keuren, uitgaande van dit minimumbedrag. Meestal wordt er een onderscheid gemaakt tussen de financiering voor projecten die bedoeld zijn om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen of te vermijden (**mitigatie**) en projecten die ondersteuning bieden aan de middelen van bestaan en de ecosystemen om beter bestand te zijn tegen de negatieve gevolgen van de klimaatverandering (**adaptatie**). We stellen echter vast dat die belofte allerm minst is nagekomen door de historische vervuilers, die enorme **vertragingen hebben met het bereiken van het gezamenlijke doel van 100 miljard dollar per jaar** (zie Figuur 1).

Figure 1. Annual Projections Towards the US\$100 billion goal

Deze vertraging werd bevestigd in de aanloop naar de COP26 in Glasgow (2022), in een rapport in opdracht van Duitsland en Canada. In dat rapport staat vermeld dat het doel van de 100 miljard dollar pas in 2023 zou worden bereikt.

Internationaal kader

Terwijl het Akkoord van Parijs expliciet een “**evenwicht**” voorziet in de financiering voor mitigatie en adaptatie, is de **financiering voor adaptatie trouwens nog altijd ruim in de minderheid**. Die trend wordt bevestigd door de meest recente cijfers op internationaal niveau: in 2019 werd slechts 20 miljoen dollar toegewezen aan adaptatie⁴. In die context hebben de ‘ontwikkelde landen’ er zich tijdens COP26 in Glasgow toe verbonden om hun financiering voor adaptatie tegen 2025 te verdubbelen, in vergelijking met het niveau van 2019. Een verdubbeling is een vooruitgang, maar volstaat niet om een echt evenwicht te bereiken tussen de twee doelstellingen.

⁴ Zie OECD, [Klimaatfinanciering gemobiliseerd voor ontwikkelingslanden, 2019](#)

Het zesde bijzondere evaluatierapport van het IPCC uit 2021-2022 (en vooral dan het tweede hoofdstuk) wijst trouwens heel duidelijk op enerzijds het schrijnend gebrek en anderzijds de groeiende nood aan financiering voor klimaatadaptatie⁵.

Nationaal kader

Zowel de gewesten als de federale staat moeten bijdragen aan de internationale klimaatfinanciering, in overeenstemming met de internationale akkoorden. De Belgische bijdrage en de verdeling ervan tussen de verschillende entiteiten, en ook de doelstelling voor het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, hernieuwbare energie evenals de verdeling van de inkomsten uit het Europees systeem voor de handel in emissierechten (EU Emission Trading System (ETS) in het Engels), zijn vastgelegd in het **samenwerkingsakkoord** van 12 februari 2018 betreffende de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor de periode 2013-2020⁶. Dat samenwerkingsakkoord is verstreken op 31 december 2020 en in maart 2022 is het nieuwe akkoord voor de periode 2021-2030 nog altijd niet goedgekeurd. Het ontbreken van een samenwerkingsakkoord tussen de entiteiten en dus ook van een akkoord over een nieuwe nationale bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering is problematisch. België heeft immers verbintenissen op zich genomen in het kader van het UNFCCC en het Akkoord van Parijs, die alle ondertekenende partijen verzoeken om een “stijgende, nieuwe en aanvullende” bijdrage te leveren aan de internationale klimaatfinanciering.

België scoort niet goed wat betreft het **bedrag** van zijn klimaatfinanciering: het Belgische engagement schommelt rond 100 miljoen euro per jaar (een eerlijke en billijke bijdrage zou 500 miljoen per jaar moeten zijn)⁷. Een ander centraal probleem van de Belgische klimaatfinanciering is het feit dat die bijna volledig uit het budget van de ‘ontwikkelingssamenwerking’ komt en dus niet aanvullend (of “additioneel”) is. België is daarentegen wel een goede leerling wat de bestemming van zijn financiering betreft, want die gaat vooral naar de “**minst ontwikkelde landen**”, en ook wat betreft de kwaliteit van zijn financiering, die voor de overgrote meerderheid wordt toegekend in de vorm van **giften**. België volgt trouwens niet de internationale trend om meer te besteden aan mitigatie dan aan adaptatie. Sinds het begin van de rapportering is in België een duidelijk engagement merkbaar voor adaptatie, met 54% van de middelen in 2019 voor adaptatie en 40% voor transversale projecten (“*cross cutting*”), dat wil zeggen projecten die zowel adaptatie- als mitigatiedoelen nastreven. In 2019 ging slechts 6% van de middelen naar projecten die uitsluitend gericht waren op mitigatie. Hoewel er niet noodzakelijk een perfect evenwicht moet zijn tussen de financiering voor adaptatie en mitigatie binnen elk instrument dat een rol speelt in de internationale klimaatfinanciering, is het wel belangrijk dat België de algemene prioriteit voor adaptatie behoudt.

1.2 BIO: een keuze ten koste van adaptatie en de meest kwetsbaren?

De afgelopen jaren gingen steeds meer middelen voor de internationale klimaatfinanciering naar BIO. De federale regering gaf in 2017 voor het eerst middelen (10 miljoen euro) aan BIO specifiek voor klimaat en liet die middelen stijgen in 2018 (20 miljoen) en 2019 (25 miljoen euro). In 2020 kreeg BIO 25 miljoen euro⁸. Momenteel zijn de nieuwe middelen nog niet sterk te zien in de officiële rapportering over de internationale klimaatfinanciering omdat BIO nog amper projecten is gestart met deze middelen. Voor 2019 ging het om slechts 3,33 miljoen euro⁹. In 2020 ging het om 3,85 miljoen euro, in fondsen gericht op hernieuwbare energie¹⁰.

⁵ Zie IPCC, [Summary of the IPCC WGII Sixth Assessment Report, Rapport 2022](#)

⁶ Zie Nationale Klimaatcommissie, [Samenwerkingsakkoord](#), 2018

⁷ Zie briefing 11.11.11, [TIEN JAAR KLIMAATFINANCIERING, 2020](#)

⁸ Zie Algemene uitgavenbegroting minister voor ‘Ontwikkelingssamenwerking’ (2018, 2019, 2020, 2021).

⁹ Zie [Belgische rapportering internationale klimaatfinanciering](#) (2019):

¹⁰ *ibid* (2020): <https://reportnet.europa.eu/public/country/BE>. BIO investeerde in Argan Infrastructure Fund, Frontier Energy II, Interact Climate Change Facility, MGM Sustainable Energy Fund II en Renewable Energy Asia Fund II.

Hoewel het nog niet in de rapportering te zien is, heeft deze keuze wel gevolgen in de praktijk. BIO's portfolio is vooral toegespitst op energie-investeringen en klimaatmitigatie, terwijl de noden elders liggen (zie. Bestaande ervaringen met DFIs (Development Financial Instruments) leert ook dat de gesteunde investeringsprojecten soms gepaard gaan met negatieve sociale en milieueffecten, wegens de spanningen tussen economische doelstellingen en klimaat en sociale doelstellingen¹¹. Het stijgend belang van private actoren in de internationale klimaatfinanciering en de coherentie daarvan met de behoeften van lage-inkomenslanden wordt bovendien betwist (Kader 2).

Kader 2 : De privésector, een bondgenoot voor de internationale klimaatfinanciering?

Er is een duidelijke **tweedeling tussen waar internationale klimaatfinanciering het hardst nodig is, en waar zij feitelijk naartoe gaat**. Uit cijfers van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) blijkt dat 72 procent van de publieke en particuliere klimaatfinanciering naar mitigatie gaat. Dit strookt niet met de behoeften van de meest kwetsbaren en lage-inkomenslanden: de geraamde adaptatiekosten in lage-inkomenslanden zijn vijf tot tien keer hoger dan de huidige publieke financieringsstromen voor adaptatie, en het financieringstekort voor adaptatie wordt steeds groter¹².

Wegens het winstoogmerk van de investering, is de privésector meer geneigd om te investeren in mitigatie dan in adaptatie. Adaptatie is namelijk vaak het meest nodig in niet-commerciële sectoren of is gericht op collectieve goederen die vele belanghebbenden ten goede komen. Hierdoor worden andere noden, zoals klimaatadaptatie in landbouw, veel te weinig ondersteund¹³. Daarnaast zijn private actoren ook minder geneigd te investeren in 'fragiele' contexten en de zogenaamde 'minst ontwikkelde landen', gezien het hoger risicoprofiel van deze contexten voor het behalen van financieel rendement op de investeringen.

De ervaring met bestaande initiatieven leert bovendien dat **private investeringen soms ongelijkheden kunnen versterken op de lange termijn**¹⁴. Dit komt door verschillende factoren, waarin onder andere het winstoogmerk van de investering, de voorkeur voor marktgebaseerde oplossingen, en de mindere mate van betrokkenheid van de lokale bevolking (in het bijzonder de inclusie van kwetsbare groepen, zoals inheemse gemeenschappen en vrouwen) een rol spelen¹⁵.

We stellen ons dan ook vragen bij de voorwaarden die er worden gesteld aan de privésector algemeen, en DFI's specifiek, als begunstigde van klimaatfinanciering, en de impact ervan op de beperking van de klimaatcrisis, klimaatadaptatie en de mensenrechten.

Er zijn aldus voorwaarden en uitsluitingscriteria nodig die garanderen dat BIO een positieve bijdrage levert aan de strijd tegen de klimaatcrisis, in lijn met het algemene kader **van de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking' en de internationale klimaatfinanciering**¹⁶. De onderstaande analyse betreft een evaluatie van BIO's visie en investeringen in het licht van die verplichtingen, en sluit af met concrete aanbevelingen.

¹¹ OHCHR, « [Remedy in Development Finance : Guidance and Practice](#) », 2022.

¹² United Nations Environment Programme (2021). Adaptation Gap Report 2020. Nairobi.

¹³ zie ook: [Eerste verslag van UNFCCC Standing Committee on Finance](#) over de vaststelling van de behoeften van lage-inkomenslanden, in verband met de uitvoering van het verdrag en het Akkoord van Parijs, Verslag UNFCCC, 2022

¹⁴ Zie 'Doing more harm than good. Why CDC must reform for people and planet', pp. 18-23, februari 2020

¹⁵ Zie rapport IDFCI: 'Securing climate finance through national development banks', 2019

¹⁶ Volgens de Wet op 'ontwikkelingssamenwerking' (2013) is de strijd tegen de klimaatverandering een van de prioritaire thema's die worden geïntegreerd in de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking' (art. 11-12).

2. Hoe past klimaat in BIO's visie en investeringen?

In dit deel analyseren we BIO's klimaatvisie en investeringen in het licht van haar internationale en nationale prioriteiten ten aanzien van klimaatfinanciering, die de toekomstige koers van BIO bepalen en invloed hebben op haar investeringskeuzes.

2.1 Incoherentie tussen BIO's visie op klimaat en haar klimaatmandaat

De huidige minister voor 'Ontwikkelingssamenwerking' geeft in haar **algemene beleidsnota**¹⁷ en meest recente **beleidsverklaring**¹⁸ (2021) duiding bij haar visie op de klimaatfinanciering en de rol van BIO. De focus van klimaatfinanciering ligt op de meest kwetsbare landen, adaptatie en het beschermen van ecosystemen. De rol van BIO wordt genoemd in de context van een beperkte toegang tot elektriciteit in Sub-Sahara Afrika, wat een impact heeft op bedrijven maar ook op families die koken op fossiele brandstoffen. Op die manier haalt de minister zowel een **geografische focus (Sub-Sahara Afrika) als een thematische focus (toegang tot hernieuwbare energie)** aan. Het **Beheercontract** (2019-2024) tussen de overheid en BIO stelt dat de interventies van BIO als specifieke doelstelling hebben om bij te dragen "tot het beheersen van de klimaatverandering en de aanpassing aan de gevolgen van de klimaatverandering, door, onder meer, het bevorderen van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie die de uitstoot van broeikasgassen beperkt" en benoemt dus ook expliciet het belang van **klimaatadaptatie**¹⁹.

In de praktijk zien we echter een andere invulling. BIO hanteert een selectieve houding ten opzichte van de SDG's. Zo focust **BIO's Theory of Change** op twee specifieke SDG's onder het thema 'milieu', namelijk SDG 7 (betaalbare en schone energie) en SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie), die vooral de economische doelstelling van BIO bevoordelen. SDG 13 (klimaatactie) krijgt slechts een secundaire rol toebedeeld, ondanks de geormerkte kapitaalinjecties voor klimaat en middelen voor klimaatfinanciering. Deze aanpak is verre van neutraal en heeft gevolgen in de praktijk. BIO's klimaatvisie wordt beperkt tot energieprojecten met een nadruk op hernieuwbare energie, zonder daarbij fossiele energie expliciet uit te sluiten²⁰ (zie verder). Ook op het vlak van klimaatadaptatie, zien we dat BIO's investeringsstrategie adaptatie zeer beperkt invult, terwijl ze hier wel degelijk op moet inzetten (zie verder). Dit lijkt niet coherent met de federale prioriteiten.

Er zijn vanuit de overheid criteria nodig die garanderen dat BIO beantwoordt aan de prioriteiten en behoeften inzake de internationale klimaatfinanciering. Dergelijke criteria zouden kunnen zorgen voor een bredere aanpak van klimaatprojecten en een grotere coherentie met de behoeften van gemeenschappen in lage-inkomenslanden.

2.2 Analyse van het portfolio van BIO

Niet minder belangrijk dan de visie van BIO op klimaat is de realiteit: **in welke projecten investeert BIO?** In dit deel zoomen we in op de investeringsstrategie en de energieprojecten, aangezien dit de voornaamste manier is waarop BIO haar 'klimaatmandaat' invult.

Voorkeur voor energie

De primaire focus op SDG 7 (betaalbare en schone energie) wordt gereflecteerd in BIO's investeringen. Eind 2019 telde het portfolio van BIO in totaal 850 geregistreerde projecten, waarvan 135

¹⁷ Zie '[Algemene Beleidsnota](#)', 2020

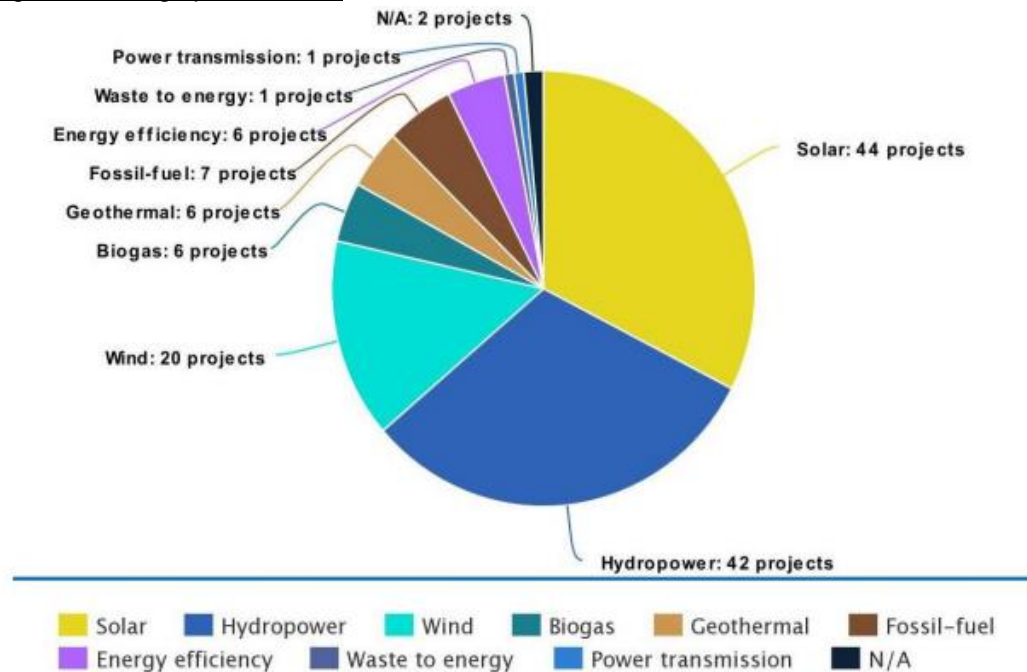
¹⁸ Zie '[Beleidsverklaring Minister Ontwikkelingssamenwerking](#)', 2021

¹⁹ Artikel 7 van het Beheercontract

²⁰ BIO's Theory of Change benoemt de doelstelling om steun te geven aan 'klimaatSlimme technologieën die het gebruik van natuurlijke hulpbronnen verbeteren'. Deze brede definitie zet de deur open voor verdere investeringen in productie van 'energie-efficiënte' fossiele energie.

energieprojecten. In juni 2020 omvatte het totale uitstaande bedrag van financiering voor energie-investeringen 186,5 miljoen euro, ofwel **30,5%** van het totale portfolio (zie Figuur 1).

Figuur 1: Energieportfolio BIO

Source: BIO, on file with the authors.

De focus van deze investeringen ligt op zonne-energie (32,6%) en kleine/middelgrote waterkrachtcentrales (31,1%). De rest van het energieportfolio omvat projecten in biogas, geothermie, energie-efficiëntie, energie uit afval en elektriciteitstransmissie.

Er zijn zes geregistreerde projecten in productie van energie uit fossiele brandstoffen, samen goed voor directe en indirecte investeringen in vijf fossiele elektriciteitscentrales. Daarnaast zijn er ook eerdere investeringen die nog lopen in de sector 'gas en chemie', waarvan 9 projecten in de fossiele toeleveringsketen, in totaal goed voor een uitstaand bedrag van 8,6 miljoen euro²¹. BIO's middelen voor klimaat worden primair gebruikt voor energie-investeringen, zonder daarbij fossiele brandstoffen uit te sluiten.

Voorkeur voor indirecte investeringen

Een belangrijk onderscheid dat wordt gemaakt in het portfolio van BIO, is het onderscheid **tussen directe en indirecte investeringen**, waarbij de laatste geconcentreerd zitten in een geheel van 16 kapitaal investeringsfondsen (of: *private equity funds*), en een hybride fonds, de Interact Climate Change Facility. **Van de 135 projecten voor energie-infrastructuur zijn er maar 19 die directe investeringen krijgen in de vorm van leningen:** vier daarvan bestaan uit gasgestookte of 'dual fuel' (gas en diesel) energiecentrales. De overige projecten in verband met energie behoren allemaal tot portfolio's van kapitaal investeringsfondsen, leningfondsen en andere vehikels, die enkel indirect door BIO worden gecontroleerd en opgevolgd. Het gevaar bestaat dat BIO geen zicht heeft op de mogelijke negatieve effecten van haar investeringen bij indirecte investeringen, met name bij de meer generalistische private equity funds (PEF).

²¹ Een directe investering in Indorama Eleme Fertilizer & Chemicals meldde een uitstaand bedrag van USD 8.270.331 in 2019 en vormt daarmee het leeuwendeel van het uitstaande bedrag voor gas- & chemieprojecten.

Uitvoering van haar investeringen

Als we kijken naar de **uitvoering** van projecten, wordt de klimaatgerelateerde financiering van BIO tot nu toe vooral geconcretiseerd via gezamenlijke investeringen met andere actoren binnen de **EDFI** (European Development Financial Institutions). EDFI heeft echter nog geen ambitieus en gedetailleerd beleid en instrumenten inzake klimaatverandering en klimaatfinanciering aangenomen. Bovendien blijft EDFI investeringen in aardgas verdedigen, en hanteert ze een weinig ambitieuze houding tegenover fossiele brandstoffen²².

Geografische verspreiding

BIO heeft energie-investeringen in **41 landen**, met de meeste projecten in India (23 projecten), Oeganda (21 projecten) en Kenia (20 projecten)²³. De focus ligt op Sub-Sahara Afrika, gevolgd door Zuid-Oost Azië en India. Daarnaast zijn er ook nog enkele projecten in Latijns-Amerika en andere landen. In de context van het grote aandeel indirecte investeringen, en de concretisering van haar klimaatinvesteringen via EDFI's, stellen we ons vragen bij BIO's geografische verspreiding van haar investeringen. Met name bij de brede geografische scope en de ambitie om aanwezig te zijn in de zogenaamde 'minst ontwikkelde landen' (zie ook algemene briefing paper). BIO moet hier voor een onrealistisch hoog aantal landen expertise in huis halen, of zich beroepen op externe consultants.

Een heel voorzichtige risicoanalyse, welke additionaliteit?

Volgens het Beheerscontract moet BIO een '**ontwikkelingsimpact**' hebben door middel van additionele financiering die er niet zou zijn in een *business-as-usual* context. Deze '**additionaliteitsvereiste**' is een verplichting van BIO (zie algemene briefing paper). De meeste van haar investeringen moeten echter ook kapitaalopbrengsten en interesten opleveren. In de context van een toenemende beschikbaarheid van concessionele financiering, biedt dit een erg beperkte actieruimte voor investeringen met 'ontwikkelingsimpact'. BIO's investeringen in infrastructuur voor hernieuwbare energie - zowat de enige 'klimaatsector' waarin BIO tot nu toe heeft geïnvesteerd - zijn daarom reeds verzadigd voor het kapitaal dat BIO kan voorzien.

Vandaag is er vooral een **financieringstekort voor kleinere ondernemers en micro-ondernemingen in hernieuwbare energie (zoals off-grid zonne-energie²⁴ of circulaire economie)²⁵**. Dit is met name het geval in plattelandsgebieden die ver verwijderd zijn van het elektriciteitsnet, waar de mensen anders gebruik maken van relatief dure, inefficiënte dieselgeneratoren en kerosinelampen. Dit soort kleinere projecten zijn beter in staat de betaalbare toegang tot hernieuwbare energie voor afgelegen gemeenschappen te verzekeren.

BIO focust echter bijna volledig op het financieren van middel- en grootschalige hernieuwbare energie-infrastructuur of de uitbreiding van bestaande centrales (gascentrales zoals Azito IV²⁶). BIO investeert slechts in twee fondsen die volledig gewijd zijn aan *off-grid* hernieuwbare energiebronnen²⁷. Terwijl dit juist de sectoren zijn die lastiger toegang hebben tot private financiering, en waar de markten nog moeten ontstaan. BIO maakt aldus een aantal investeringskeuzes die eerder neigen naar het investeringsgedrag van een reguliere private actor dan van een ontwikkelingsbank.

²² EDFI heeft zich er in 2020 toe verbonden de "financiering van andere fossiele brandstoffen (aardgas - ndr) te beperken tot projecten die op Parijs zijn afgestemd, tot de algemene uitsluiting ervan uiterlijk tegen 2030.

²³ T. Ferrando et al., *ibid*, p. 214

²⁴ Technologieën die mensen van energie voorzien zonder op een hoofdelektriciteitsnet te zijn aangesloten, worden "off-grid energy"-oplossingen genoemd. Voorbeelden zijn zonnepanelen, lokale minigrids en zonne-irrigatiepompen. Dergelijke systemen kunnen een grote rol spelen bij de verwezenlijking van duurzame ontwikkelingsdoelstelling (SDG7): duurzame energie voor iedereen tegen 2030.

²⁵ Zie : Wereldbank, [Off-Grid Solar Market Trends](#), rapport, 2020

²⁶ *ibid*, pp.209-210

²⁷ Andere fondsen investeren soms ook in off-gridprojecten, maar ze zijn er niet uniek op gericht.

BIO wijst de mogelijkheid voor rechtstreekse investeringen in micro-ondernemingen echter af, wegens gebrek aan capaciteit en hoge kosten bij de beoordeling van elk project afzonderlijk. Volgens BIO is het niet houdbaar zulke microprojecten te steunen door het onevenwicht tussen het lage bedrag aan kapitaal dat deze projecten vereisen ("kleine ticket"²⁸) en de hoge kosten om de hele projectcyclus te volgen en te beheren.

Om dit probleem te overstijgen, is BIO afhankelijk van PEF's en de daarmee gepaard gaande problemen. BIO verdedigt PEF's als een oplossing om kapitaal op lange termijn te verdelen over een breed spectrum van energieprojecten, waaronder de meer 'risicovolle'. Indirect investeren in risicovollere projecten via PEF's, met name de generalistische PEF's, brengt echter gevaren met zich mee op het vlak van eigenaarschap voor de lokale bevolking, transparantie en sociale impact (zie algemene briefing paper). Bovenal geven indirecte investeringskeuzes geen garanties van de noodzakelijke **impact op het vlak van betaalbare toegang tot schone energie, wat beter lukt bij een directe vorm van investering**²⁹.

2.3 Geen steun voor klimaatadaptatie

Het Akkoord van Parijs (2015) bepaalt dat er een evenwicht moet zijn tussen de financiering voor adaptatie en mitigatie³⁰. Parallel hiermee erkent de BIO-wet en een recente verklaring van European Development Financial Institutions het belang van de afstemming van DFI-investeringen op de doelstellingen van het Akkoord van Parijs. Desondanks zien we een **groot financieringstekort** voor adaptatieprojecten. BIO beschouwt investeringen in klimaatadaptatie als te riskant, niet winstgevend en moeilijk uitvoerbaar. Ook hier duikt het probleem van hoge beheerkosten op.

BIO definieert toekomstige adaptatieprojecten dan ook eerder als een 'kost' die beoogde bedrijven moeten integreren in hun eigen modellen en activiteiten:

- een risicobeoordeling van het bestaande portfolio
- een audit om 'hoog-risicoklanten' en acties inzake klimaatadaptatie te identificeren
- de integratie van klimaat in haar '*environmental and social*' (E&S) beleid.

Dit is een **zeer beperkte visie van klimaatadaptatie**, terwijl BIO volgens het Beheercontract wel degelijk ook moet inzetten op klimaatadaptatie. Adaptatie is meer dan dat, zelfs in de context van interventies van de privésector³¹.

BIO kan een complementaire rol ontwikkelen in met name **klimaatadaptatie door de privésector**, door te investeren in kmo's die adaptatieproducten en diensten leveren³², of actief zijn in de circulaire economie. Om de hoge beheerkosten te overstijgen, kan BIO samenwerkingen met Enabel verkennen door projecten in te dienen bij het Green Climate Fund, of haar recente kapitaalinjectie van de overheid gebruiken die specifiek gericht is op meer risicovolle en impactvolle projecten³³.

2.4 BIO blijft betrokken in productieketen fossiele brandstoffen

Ondanks haar duidelijke beleidskeuze voor 'hernieuwbare energie' blijft BIO investeren in fossiele brandstoffen (zie Tabel 1). In 2021 kende BIO een lening van 3 miljoen USD toe aan XpressGas, een Ghanees bedrijf dat vloeibaar petroleumgas transporteert en verkoopt.

²⁸Vanwege de kleine bedragen zijn deze beleggingen niet aantrekkelijk voor banken of institutionele beleggers.

²⁹Zie ook: NBI, 2013; 2015; Climate Policy Initiative, GreenCape & Bertha, 2021; GIIN 2015

³⁰Zie: [Report of the Conference of the Parties on its twenty-first session, held in Paris from 30 November to 11 December 2015. Addendum](#)

³¹Zie : Goldstein et al., « [The private sector's climate change risk and adaptation blind spots](#) », 2019 ; Climate Policy Initiative, « [The Global Landscape of Climate Finance 2019 - Methodology](#) », 2019

³²Wereldbank, [ENABLING PRIVATE INVESTMENT IN CLIMATE ADAPTATION & RESILIENCE. Rapport, 2020](#)

³³De recente injectie door de regering van Code 5-kapitaal zou voor BIO de gelegenheid moeten zijn om haar toekomstige activiteiten te heroriënteren naar de financiering van adaptatie in de privésector (zie algemene briefing paper).

Tabel 1: Lijst van BIO's directe en indirecte investeringen in fossiele brandstoffen (2019)

Naam	Jaar	Land	MegaWatt	Investering	Bedrag (euro)
Azito Energie	2011	Ivoorkust	430MW	direct/schuld	17,760,600,00
Azito Energie IV	2019	Ivoorkust	253MW	Direct/schuld	15,000,000,00
Rabai Power Ltd	2010	Kenia	90MW	Indirect /schuld	71,774 (uitstaand vanaf 2019)
Kivuwatt Ltd.	2011	Rwanda	26MW	Direct/schuld	7,750,715.07
Summit Meghnaghat Power Company	2014	Bangladesh	335 MW	Direct/schuld	12,806,440
TICO	2010	Gana	100MW	Indirect/schuld	703,919 (outstanding)

Bron: samengesteld door auteurs studie (2022)

BIO heeft de neiging om bepaalde investeringen in aardgasprojecten te verdedigen met de logica dat die de **transitie** van steenkool- en olie naar hernieuwbare energie ondersteunen, en de toegang tot energie verbeteren³⁴. Anderzijds geeft ze aan dat er **structurele hinderpalen** zijn om alternatieven voor schone energie te ontwikkelen in bepaalde contexten van lage-inkomenslanden.

Ondanks deze hinderpalen³⁵ strookt investeren in fossiele brandstoffen niet met de middelen geormerkt voor klimaat en voor de internationale klimaatfinanciering³⁶. Het gevaar bestaat ook dat investeringen in gas een 'lock-in' effect veroorzaken, en zo de koolstofarme transitie belemmeren³⁷. Bovendien reflecteert het een conservatieve inschatting van de **technologische vooruitgang op het gebied van hernieuwbare energie**. De huidige tendensen wijzen duidelijk in de tegenovergestelde richting, waarbij elke vorm van investering in fossiele brandstoffen waarschijnlijk spoedig een gestrande activa zal worden, en waarbij de snelle vooruitgang op het gebied van schone energie de kosten ervan doet dalen³⁸. BIO ondermijnt de inspanningen in hernieuwbare energie door tegelijkertijd te investeren in fossiele brandstoffen.

Bovendien is dat ook in strijd met de verklaring die België heeft ondertekend tijdens de COP26, over '**International Public Support for a Clean Energy Transition**'³⁹. Met die verklaring verbinden de regeringen zich er onder andere toe om tegen eind 2022 een eind te maken aan alle "nieuwe directe overheidssteun aan de internationale energiesector op basis van fossiele brandstoffen". De ondertekenaars bevestigen trouwens "hun volledige steun aan de transitie naar milieuvriendelijke energie, door hun eigen middelen in te zetten voor het verbeteren van wat de privésector kan leveren". De verklaring zal ook dienen als richtsnoer voor de aanpak in de raden van bestuur van de multilaterale ontwikkelingsbanken.

³⁴ Dr. Tomaso Ferrando, Dr. Giedre Jokubauskaite, Dr. David Rossati, Prof. Koen de Feyter, De Belgische investeringsmaatschappij voor de ontwikkelingslanden (BIO) als actor van duurzame ontwikkeling, 2022, pp. 214.

³⁵ We voegen hieraan toe dat deze hinderpalen met name gelden voor situaties waar nationale klimaatplannen van lage-inkomenslanden investeringen in gas verkiezen als transitiebrandstof. We stellen echter vast dat een ontwikkelingsbank met een duidelijk klimaatmandaat geen rol te spelen heeft in de investering van fossiele brandstoffen, behalve in uitzonderlijke situaties zoals projecten gericht op schoner koken.

³⁶ Zie: Wet van 19 maart 2013 betreffende de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking'

³⁷ [Step Off the Gas: International public finance, natural gas, and clean alternatives in the Global South, studie, ISSD, 2021](#)

³⁸ International Energy Agency, '[Net-zero by 2050: A Roadmap for the Global Energy Sector](#), Rapport, 2021'

, p.102

³⁹ [Statement on International Public Support for the Clean Energy Transition](#), 2021.

De raad van bestuur van BIO besloot in juli 2021 om niet langer in nieuwe gascentrales te investeren. Hoewel dit een goede stap vooruit is, moet BIO alle betrokkenheid met fossiele brandstoffen (down-, mid- en upstream) toevoegen aan de uitsluitingscriteria⁴⁰. Hierin moet maximaal worden ingezet op een rechtvaardige uitfasering van fossiele brandstoffen.

3. Beoordeling van indirecte negatieve effecten en daadwerkelijke bijdrage aan klimaatmitigatie

Dit hoofdstuk behandelt de beoordeling van BIO's investeringen en haar ontwikkelings- en klimaatimpact. De manier waarop BIO haar controle en betrokkenheid bij haar energie-infrastructuurprojecten uitoefent, is cruciaal om de impact daarvan op klimaatbestendige ontwikkeling met respect voor de mensenrechten te beoordelen.

3.1 Effectieve beperking van de uitstoot van broeikasgassen

Het indirecte financieringsmodel van BIO maakt het moeilijk om rekening te houden met de specifieke componenten van klimaatmitigatie en -adaptatie in haar portfolio. Doordat BIO maar een kleine bijdrage levert aan de kapitaalinvesteringsfondsen en andere institutionele vehikels, raakt haar financiële steun uiteindelijk verwaterd in die van andere institutionele actoren. Bijgevolg wordt ook de omvang van haar bijdrage aan alle klimaatimpact die voortkomt uit elke investering proportioneel verminderd. **Maar op haar website claimt BIO vaak de volledige impact op de klimaatmitigatie van de projecten die door haar PEF-investeringen worden bevorderd.**

Door een gebrek aan voldoende personeel en technische expertise op het gebied van financiering van klimaatmitigatie en -adaptatie in de context van een brede waaier aan energieprojecten en gastlanden, is **BIO's evaluatie van de impact van het energieproject op de koolstofmitigatie bovendien niet voldoende transparant**. Want hoewel BIO gebruik maakt van een aantal instrumenten, zoals de "Carbon Footprint Tool"⁴¹, doet zij zelf geen rechtstreeks beroep op consultants voor de due diligence MRV (monitoring, rapportering, verificatie) van de uitstoot van broeikasgassen, en dat maakt de verklaringen over de beperking van de uitstoot van broeikasgassen voor elk project nog ondoorzichtiger. De huidige aanpak van de rapportering over de componenten mitigatie of adaptatie zou moeten worden aangepast, om voor de hand liggende redenen van **transparantie** voor het publiek. Het zou wenselijk zijn om de gebruikte **methodologie**, instrumenten en **processen** voor het beoordelen van de uitstoot van broeikasgassen **bekend te maken**, evenals de dankzij de investeringen vermeden uitstoot van broeikasgassen.

3.2 Indirecte negatieve effecten worden onderschat

BIO slaagt er moeilijk in de **negatieve indirecte effecten van haar energie-investeringen te identificeren en te mitigeren**. Dat ligt enerzijds aan de hoge mate van indirecte investeringen, maar ook BIO's E&S-beleid zelf is niet geschikt.

Wanneer kapitaal via indirecte financieringsstructuren wordt doorgesluisd, bestaat het risico dat BIO slechts gedeeltelijk inzicht heeft in de mogelijke rol en gevolgen van haar investeringen. De onderzoekers wijzen op een aantal investeringen die op de **lange termijn** negatieve effecten hebben op de lokale bevolking in het kader van betaalbare energieprijzen (zie Kader 3). Maar ook bij directe investeringen gaat BIO's analyse voorbij aan negatieve effecten. Zo houdt een investering in de uitbreiding van een gascentrale in Ivoorkust geen rekening met alternatieven voor schone energie in

⁴⁰ Uitzondering is slechts mogelijk voor noodsituatieprojecten die specifiek gericht zijn op schoner koken, zoals voorgesteld door de speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten en het milieu.

⁴¹ AFD's [koolstofvoetafdrukinstrument voor projecten - Gebruikershandleiding en methodologie](#), 2011

het land zelf en in de buurlanden (Annex 1). In beide gevallen constateren de onderzoekers moeilijkheden bij een betekenisvolle betrokkenheid van de lokale bevolking.

Hoewel BIO stappen heeft gezet bij het beoordelen van de 'ontwikkelingsimpact' van haar investeringen⁴², blijven er een aantal problemen. BIO's **E&S-beleid** kan belangrijke nuances in sommige gevoelige projecten, zoals de **betaalbare toegang tot schone energie** op lange termijn, niet vastleggen. Het slaagt er ook onvoldoende in de ruimere context en langere-termijneffecten te beoordelen van haar investeringen (zie Kader 3). Een groot vertrouwen op externe *environmental and social impact assessments* van andere DFI's of *environment and social reports* van PEF's spelen een zekere rol. BIO moet met name bredere en contextuele beoordelingen maken van haar investeringskeuzes, die ook de langetermijneffecten beoordelen.

Kader 3: Casestudy: Indirecte investering in Tozzi Green – Madagaskar

BIO's indirecte investering via een PEF in Tozzi Green⁴³, een Italiaans bedrijf actief in de productie van waterkrachtcentrales, illustreert de **moeilijkheden voor BIO om de indirecte effecten van haar investeringen te beoordelen**. De onderstaande incidenten hadden een belletje moeten doen rinkelen bij BIO's risicobeoordeling van haar investeringen.

De casestudy toont aan dat Tozzi Greens energieopwekking middels middelgrote waterkrachtcentrales allerm minst aansluit bij de **behoeften van de lokale bevolking** en geen rekening houdt met de **gevolgen voor de biodiversiteit**. In 2019 protesteerden dorpelingen tegen de plannen van Tozzi Green om een nieuwe dam van 40 meter te bouwen in Madagaskar: een project dat duizenden mensen zou ontheemden en 1.000 hectare land zou overstroomden.

Ook op het vlak van werkelijke bijdragen tot de reductie van koolstofemissies zijn er vraagtekens te stellen. Bepaalde waterkrachtcentrales in Madagaskar worden gefinancierd via koolstofcompensaties uit het **Clean Development Mechanism (CDM)**⁴⁴. CDM wordt betwist wegens het gevaar op duidelijke miscalculaties, overrapportage van emissies en de implicaties daarvan op het verminderen van de CO₂-emissies⁴⁵. Ook in deze casestudy zien we een zeer zwak bewijs van financiële additionaliteit, wat impliceert dat Tozzi Green koolstofbudget krijgt voor het verminderen van emissies die ook zonder Tozzi Greens investering was gebeurd.

Ten laatste illustreert de investering ook de **spanning tussen de winstdoelstelling van de privésector en het garanderen van betaalbare toegang tot energie voor de lokale bevolking**. Tozzi Green verkoopt zijn energie aan het nationale nutsbedrijf Jirama dat reeds een zware schuldenlast heeft. Die financiële blootstelling is zeer negatief gebleken voor Jirama's financiële gezondheid en werd op de lange termijn doorgerekend via de energierekening van de lokale bevolking. Terwijl financiële tussenpersonen profiteren van de winsten uit de bouw en exploitatie van waterkrachtcentrales, heeft een groot deel van de lokale bevolking in Madagaskar nog steeds geen toegang tot hernieuwbare energie.

Hoewel het om geselecteerde kritische casestudies gaat in het totale portfolio van BIO, zijn deze illustratief voor de problemen van BIO. **BIO moet haar capaciteit versterken om de indirecte impact van haar investeringen in energie te bepalen en te evalueren.**

⁴² BIO werkt sinds de laatste jaren aan een intern proces van screening, evaluatie en controle van de impact op milieu- en sociale aspecten, die vooral sterk zijn in het beoordelen van de directe impact en risico's.

⁴³ BIO investeert indirect, samen met andere DFI's, in het PEF AREF (Afrikaans Fonds voor Hernieuwbare Energie), dat op zijn beurt investeert in Tozzi Green.

⁴⁴ Clean Development Mechanism is een koolstofcompensatieregeling in het kader van het Kyoto-protocol die projecten belooft die de uitstoot van broeikasgassen in zogenaamde 'ontwikkelingslanden' voorkomen.

⁴⁵ Iedere koolstofcompensatie die uitgegeven wordt aan het ene project, impliceert minder koolstofcompensatie voor andere projecten (aldus middelen) gericht op het dalen van emissies in lage-inkomenslanden.

4. Aanbevelingen

In het licht van de analyse van de visie en de investeringen van BIO in klimaat en energie, stellen 11.11.11, CNCD-11.11.11 en de Coalitie Tegen de honger zich vragen over de voorwaarden en uitsluitingscriteria die aan BIO's visie en investeringen worden gesteld. BIO's investeringen en klimaatvisie zijn niet coherent met de Belgische prioriteiten inzake de internationale klimaatfinanciering.

Op het moment van schrijven werd een actieplan opgesteld door de Belgische minister van 'Ontwikkelingssamenwerking' om BIO als actor meer te laten aansluiten bij het Akkoord van Parijs met een grotere focus op adaptatie⁴⁶. Daarnaast gaat in 2022 geen klimaatfinanciering meer naar BIO⁴⁷. We ondersteunen deze keuzes, gezien de focus van de Belgische klimaatfinanciering op adaptatie en de zogenaamde 'minst ontwikkelde landen'. Niettegenstaande zal BIO nog investeringskeuzes moeten maken voor de reeds verworven middelen voor klimaatfinanciering.

Op de **korte tot middellange termijn** dient BIO's Beheerscontract te wijzigen om van BIO een actor te maken die coherent is met de prioriteiten van de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking'. Aangezien het huidige Beheerscontract eind 2023 vervalt, zien we de onderstaande aanbevelingen als suggesties voor de gesprekken over het derde Beheerscontract (2022-2023)⁴⁸. Parallel aan deze aanbevelingen hebben we op de **lange termijn** nood aan een meer algemene bezinning over de relevantie van een bank instrument voor klimaatfinanciering en dus over de relevantie van BIO in deze context.

Algemene aanbevelingen

BIO's klimaatvisie

Ondanks BIO's middelen geoormd voor klimaat en klimaatfinanciering, is BIO's klimaatvisie beperkt tot hernieuwbare energie en verantwoorde consumptie en productie.

- Zorg ervoor dat de interne strategie en het beleid van BIO het **centrale belang van de klimaatverandering** weerspiegelen. Herzie hiervoor relaties tussen de SDG-doelstellingen in de Theory of Change, om een meer centrale rol toe te kennen aan SDG 13 inzake klimaatactie. Dit zou voor meer coherentie zorgen voor de Belgische prioriteiten inzake de internationale klimaatfinanciering en voor een bredere aanpak van klimaatprojecten.

Complementaire rol voor BIO met andere spelers

- BIO moet een complementaire rol ontwikkelen in coherentie met de Belgische prioriteiten voor de klimaatfinanciering. Dit betekent niet dat BIO moet investeren in dezelfde klimaatprojecten als die van de actoren van de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking'. Het is van essentieel belang dat BIO zich ontwikkelt in **overeenstemming met de andere actoren** en zorgt voor echte complementariteit in haar activiteiten en op het terrein. Dat zou het mogelijk maken om een lokale privésector te stimuleren die een positieve bijdrage levert aan het bestrijden van de klimaatcrisis en het aanpassen aan de gevolgen daarvan.
- Het is cruciaal dat er voldoende middelen gaan naar **micro-ondernemingen** zonder dat zij daarvoor hogere rentetarieven moeten betalen, al dan niet via andere actoren van de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking'. De minister van 'Ontwikkelingssamenwerking' moet waken over de complementariteit en eventuele samenwerking tussen de verschillende actoren.
- Om een rol te kunnen spelen in zogenaamde risicovollere contexten, is het voor BIO dan ook cruciaal dat ze dat doet in samenwerking met en ondersteund door lokale

⁴⁶ Zie [Beleidsnota Minister Ontwikkelingssamenwerking](#), 2020, zie ook: '[België wil wereldwijd meer klimaatambitie](#)'. [Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken \(belgium.be\)](#) (2020)

⁴⁷ Zie [begroting federale minister voor 'Ontwikkelingssamenwerking'](#) (2022)

⁴⁸ Zie BIO's [Management Contract](#)

middenveldorganisaties en actoren. BIO dient hiervoor een strategische en structurele **samenwerking met actoren van de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking'** te verkennen. Betrek eventueel getroffen en de lokale bevolking. Vooral in het geval van de E&S-activiteiten van PEF's, waar BIO zich in principe baseert op hun externe analyses over de stand van zaken van de investering.

Specifieke aanbevelingen

Coherentie van de investeringen

BIO moet zich ertoe verbinden om noch rechtstreeks noch onrechtstreeks projecten te financieren die niet bijdragen aan de prioriteiten van de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking' inzake klimaatverandering. Ze vormen evengoed geen realistische padwegen naar een koolstofarme omslag met respect voor mensenrechten. Daarom moet BIO zich ertoe verbinden volgende projecten niét te financieren, door ze op te nemen in de uitsluitingslijst en die te verankeren in het Beheercontract:

- Elk project in de volledige waardeketen van fossiele brandstoffen, met inbegrip van alle elektriciteitscentrales op basis van fossiele brandstoffen, met uitzondering van projecten die specifiek gericht zijn op schoner koken, zoals voorgesteld door de speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten en het milieu.
- Middelgrote of grote waterkrachtcentrales en bijbehorende dammen (>25MW cumulatief geïnstalleerd vermogen), gezien de negatieve impact op de bevolking zonder bij te dragen aan de betaalbare toegang tot schone energie
- Investerings die afhankelijk zijn van het genereren van koolstofcompensatie, zoals het mechanisme voor schone ontwikkeling (Clean Development Mechanism) en het nieuwe op markt gebaseerde mechanisme van artikel 6, lid 4, van het Akkoord van Parijs.
- Investeer niet in projecten die het gevaar inhouden tot gedeeltelijke of totale privatisering van essentiële diensten, zoals watervoorziening en energie. Werk hiervoor een sterker E&S-beleid uit omtrent negatieve indirecte effecten.

Strategie van desinvestering uit fossiele brandstoffen:

Bij de uitfasering van fossiele brandstoffen dient BIO de principes inzake een rechtvaardige transitie te garanderen.

- Bij elke desinvestering uit deze sectoren moet expliciet rekening worden gehouden met en worden voorzien in de overgang van getroffen werknemers en gemeenschappen naar **nieuwe kansen en bestaansmiddelen**.
- In coherentie met de principes van het **Akkoord van Parijs**, dat bepaalt dat mensenrechten en sociale rechtvaardigheid kernaspecten zijn van klimaatbestendige ontwikkelingstrajecten en dat over energietransities moet worden overlegd, tussen en binnen landen en gemeenschappen.
- Respecteer hierbij de Conventie van de Internationale Arbeidsorganisatie inzake een Just Transition
- Dit moet ook gebeuren in coherentie met de verklaring die België heeft ondertekend tijdens de COP26 (2021) over overheidssteun voor een milieuvriendelijke energietransitie (zie hoger).

Financiering voor adaptatie

BIO heeft moeite om een baanbrekende en coherente strategie voor klimaatadaptatie te ontwikkelen. Dat is een direct gevolg van haar bedrijfsmodel. Hoewel BIO niet in alle sectoren van klimaatadaptatie

een rol te spelen heeft, bestaat er wel een relevante rol voor BIO binnen de klimaatadaptatie door de privésector:

- Verbreed de invulling van **klimaatadaptatie in de privésector**, door te investeren in kmo's die adaptatieproducten en/of -diensten leveren of actief zijn in de circulaire economie.
- Verken samenwerkingsdomeinen met Enabel onder de **Private Sector Facility van het Green Climate Fund (GCF)**. Deze grotere betrokkenheid onder de paraplu van het GCF zou voor BIO en Enabel een middel kunnen zijn om samen de beperkingen van de hoge transactiekosten voor "kleine ticket"-projecten te overwinnen. Dit is ook een samenwerking die zowel BIO als Enabel zou kunnen betrekken bij de schaalvergroting van de Belgische financiering van klimaatadaptatie.

Additionaliteit van de financiering

BIO investeert vooral in middelgrote tot grote energie-infrastructuren, terwijl de financieringsnoden vooral liggen in de micro en 'off-grid' energieprojecten, en in klimaatadaptatie. Volgens BIO zijn dit soort investeringen echter te 'risicovol', of zijn de beheerkosten te groot. BIO dient daarom een strategie te ontwikkelen voor het financieren van projecten met een hoger financieel risico en een grotere impact, die coherent zijn met de Belgische prioriteiten inzake klimaatfinanciering. Aanvullend op de aanbevelingen van de algemene briefing paper, kan BIO de volgende mogelijkheden verkennen:

- **Geef prioriteit aan opkomende sectoren**
 - BIO heeft reeds een aantal positieve investeringen die ze verder dient te onderzoeken, in projecten voor fotonvoltaïsche zonne-energieparken (bv. Ten Merina) en geothermische energie (bv. Polaris Energy Nicaragua). Ook investeringen in de productie en distributie van zonne-energie zonder netaansluiting in plattelandsgebieden hebben een hoog 'ontwikkelingsimpact'.
 - Gezien het financieringstekort in klimaatadaptatie, dient BIO investeringen in kmo's die actief zijn op het gebied van adaptatieproducten en -diensten en in het kader van het circulaire economie-model te onderzoeken.
- **Verken mogelijkheden voor een structurele en strategische samenwerking met Enabel:**
 - Werk samen met Enabel en andere actoren van de Belgische 'ontwikkelingssamenwerking' om synergieën te genereren en bijkomende financiering te katalyseren voor meer impactvolle projecten in klimaatmitigatie en -adaptatie die ten goede komen aan kleinere ondernemingen en micro-ondernemingen.
 - De ervaring van Enabel op het gebied van klimaatfinanciering en zijn banden met het Green Climate Fund en het institutionele landschap, openen de mogelijkheden voor meer impactvolle klimaatfinancieringsactiviteiten. Onderzoek het potentieel om samen met Enabel projecten te ontwerpen en in te dienen voor de privésectorfaciliteit van het Green Climate Fund.

Evaluatie van de indirecte effecten

Hoewel BIO stappen ondernomen heeft in het beoordelen van haar investeringen, blijft de beoordeling van de indirecte en meer langetermijn effecten onvoldoende. De grote afhankelijkheid van investeringen via PEFs, en het vertrouwen op E&S-procedures van andere actoren spelen hierin een rol.

- **Vermijd investeringen in "generalistische" private equity fondsen en financiële instellingen.** De controle en monitoring van BIO is hier minder groot. Focus in de plaats daarvan op de fondsen die gespecialiseerd zijn in en afgestemd zijn op de thematische focus van BIO. Deze focus op gespecialiseerde PEF's dient opgenomen te worden in het nieuwe Beheerscontract van BIO.
- **BIO moet haar capaciteit versterken om de indirecte impact van haar investeringen in energie te bepalen en te evalueren.** BIO moet met name een bredere en contextuele beoordeling van haar investeringskeuzes maken om de langetermijneffecten te beoordelen.

- Breid de **evaluatie van E&S** uit in lijn met de algemene briefing paper, met speciale aandacht voor:
 - **Voorafgaande, vrije en geïnformeerde toestemming** met eventuele betrokken gemeenschappen;
 - **Negatieve financiële gevolgen** die haar indirecte investeringen kunnen hebben op de financiële situatie van de nationale nutsbedrijven en op de gemeenschappen inzake betaalbare energietarieven
 - Integreer meer **kwantitatieve methoden** (bijvoorbeeld: directe betrokkenheid van de getroffen gemeenschappen, strategische analyses van de gevolgen van de investering voor de middellange/ lange termijn).
- Garandeer dat elk project inzake hernieuwbare energie de **behoefte van de bevolking aan toegang tot energiediensten tegen een betaalbaar tarief dekt**. BIO's projecten moeten in overeenstemming zijn met SDG7 en alle doelstellingen daarvan, maar ook de mensenrechten op lange termijn respecteren (met name door de toegang tot betaalbare en schone energie te waarborgen).
- **Een echte beperking van de broeikasgassen**
 - De huidige aanpak op het gebied van rapportering over de componenten mitigatie of adaptatie zou moeten worden aangepast om voor de hand liggende redenen van **transparantie** voor het publiek.
 - Het zou wenselijk zijn om **de gebruikte methodologie, instrumenten en processen voor het beoordelen van de uitstoot van broeikasgassen bekend te maken**, evenals de dankzij de investeringen vermeden uitstoot van broeikasgassen.

CONTACT

Kiki Berkers, beleidsmedewerker Klimaat en Natuurlijke Rijkdommen, 11.11.11
 Email: kiki.berkers@11.be GSM: +32 485049 832

Annex

Casestudy: Investering in een gasgestookte centrale: het Azito project in Abidjan

Sinds 2010 steunt BIO de uitbreiding van een gasgestookte elektriciteitscentrale in het dorp Azito, Ivoorkust. In 2019 gaf BIO een lening van 15 miljoen euro aan de centrale voor een uitbreidingsproject, dat de productiecapaciteit van de bestaande 460 MW op 710 MW zal brengen.

Niet alleen zijn er vragen te stellen bij de keuze voor gas als transitie-energiebron, de studie toont aan dat BIO er niet in slaagt de desastreuze gevolgen van deze centrale voor de ecosystemen, de klimaatcrisis en de lokale bevolking in te schatten. Aangezien het om een directe lening ging, vertrekt BIO van de beoordeling van de *'Environmental and Social Impact Assessment'* (ESIA)⁴⁹. De ESIA beoordeelde dat dit project "aanzienlijke" negatieve gevolgen heeft voor de klimaatverandering, onder meer door de uitbreiding van de transmissielijn over duizenden kilometers land. Bovendien klopte de lokale bevolking al meermaals aan de deur wegens de nefaste gevolgen van de gasgestookte elektriciteitscentrale. De naburige dorpen Azito en Yopougon hebben niet alleen de visserij door de jaren heen zien afnemen, maar sommige dorpingen zijn ook een rechtszaak aangegaan over landcompensatie als gevolg van onvrijwillige hervestiging tijdens de vorige fasen van het project. Dat BIO deze factoren niet in haar beoordeling heeft meegenomen, is problematisch.

De steun van BIO voor Azito IV wijst op een beperkte projectbeoordeling of een weloverwogen keuze voor een project dat niet alleen afhankelijk is van fossiele brandstoffen en aanzienlijk bijdraagt aan de stijging van de uitstoot van broeikasgassen, maar ook geen rekening houdt met alternatieven voor schone energie in Ivoorkust en de buurlanden⁵⁰. Zo loopt er onder de IFC twee publiek-private partnerschappen die samen 60MW aan zonne-energie zullen produceren in Ivoorkust.

BIO verklaarde dat de uitbreiding van de elektriciteitscentrale van Azito dient ter vervanging van de productie van oudere en meer vervuilende zware stookoliecentrales. Volgens BIO was een van de redenen voor de investering in de centrale van Azito de afhankelijkheid van inheems gas (binnenlands) om energiezekerheid te verzekeren. De elektriciteitscentrale zal echter gas moeten importeren. Het lijkt er dan ook op dat er een andere beweegreden achter de investering schuilde: die van het opschalen van Ivoorkust als draaischijf voor de export van elektriciteit. Al in 2017 exporteerde het land 1.200 gigawatt (GW) naar nabijgelegen landen en met de aanleg van nieuwe transmissielijnen in 2020 wil het zijn exportniveaus met 500 MW verhogen.

⁴⁹ ERM, 'Environmental and Social Impact Assessment for the Azito IV expansion project' (2018) p.196

⁵⁰ In de milieueffectbeoordeling voor het project zijn alleen andere alternatieven voor elektriciteitsopwekking met aardgas beoordeeld, zonder andere locaties of hernieuwbare energiebronnen te beoordelen. Zie ERM, (n 626), bijlage C, 275